

INTÉZMÉNYTÖRTÉNET

Kelemen István

A Storno-ház 16–18. századi
építéstörténete*

A soproni Fő tér északi oldalán álló lakóházak, műemléki helyreállításukkal szoros kapcsolatban fokozatosan múzeummá alakultak. A folyamat első szakaszát a Fabricius-ház hátsó traktusában az 1962-ben nyílt várostörténeti kiállítás és a római kőtár jelentette. Ezt 1973-ban a Tűztorony és annak védőépületében kialakított római kori bemutatóhelyiség követte. 1975-ben a Fabricius-ház utcai szárnyában 17–18. századi polgári lakásenterioröket rendeztek be, majd 1978–1980-ban megnyitották a szomszédos Tábornok-ház hátsó traktusában az újkori kőtárat és a lakótorony belső tereit. Utolsóként 1987-ben adták át a Storno-házban a Storno-gyűjteményt és a helytörténeti kiállítást. A program keretében így öttagú múzeumi együttes valósult meg a város centrumában. Az épületek megőrizték különállóságukat, de a mögöttük húzódó várfalsétány megnyitása szorosabb kapcsolatot teremtett közöttük.¹

A múzeumi célú felhasználásra irányuló elképzelés – egy GINOP pályázat keretében –, a múzeumnegyed megvalósításával napjainkban, közel 60 év után válik teljessé, a Tábornok-ház lakásainak múzeumi célra való átalakításával. A nagyszabású projekt előkészítése során mód nyílt a Soproni Múzeum igazgatóságának 1987 óta otthont adó Storno-ház építéstörténetének alaposabb levéltári kutatására, melynek eredményeiről jelen írásban számolunk be.

Előzmények: a ház a középkorban

Mollay Károly (1913–1997) kutatásai nyomán ismert, hogy a ház egy korábban üresen álló telken 1379–1417 között épült fel. Az 1417. évi bordézsmajegyzék szerint Baier/Bayer János kereskedő tulajdonában volt. Baier 1424-ben feleségül vette Pfendel I. János özvegyét, haláluk (1428) után a ház a nő fiáé, Pfendel Györgyé lett. Ennek halála (1445) után özvegye, illetve annak második férje, Eibinger Zsigmond adózott a ház birtokosaként. Később (1457–1462) György fia, Pfendel II. János volt a tulajdonos. Halála után az

* Itt mondom köszönetet az épület műemléki kutatását végző Dávid Ferenc művészettörténésznek a tanulmány elkészítése során nyújtott szakmai észrevételeiért és segítségéért.

¹ Sedlmayr János: Múzeumi együttes a soproni Fő-tér helyreállított műemlékeiben. In: Műszaki Tervezés 27 (1987/10), 16–17.

épületet apjának unokatestvére, Pfendel Margit és annak férje, Haberleiter Miklós² kapta meg. Haberleiter tulajdonlása idején, 1482. decembertől 1483. februárig a hagyomány szerint ebben a házban szállt meg I. (Hunyadi) Mátyás, hogy III. Frigyes német-római császárral Ausztriáért folytatott háborújának hadműveleteit innen irányítsa.³ A király itt tartózkodásának emlékét a Soproni Városszépítő Egyesület jóvoltából 1918 óta emléktábla őrzi a homlokzaton.⁴

Haberleiter halála (1485) után a ház unokáira, Haberleiter III. Jánosra és Haberleiter Margitra szállt. János és Margit 1495-ben, nagykorúságuk elérése előtt, örökösök nélkül hunytak el. Emiatt vagyonuk – néhai Haberleiter Miklós végrendelete értelmében – a Szent Mihály-plébániatemplomban létesített misealapítványra szállt. A Fő téri házat a hozzátartozó boltokkal együtt a városi tanács mint az alapítvány kegyura 1502-ben eladta Siebenbürger (Erdélyi) Jakab⁵ polgárnak és az árát a misealapítványba fektette. Jakab halála után, 1522-ben a ház fia, Ferenc⁶ tulajdonába ment át.⁷

A ház karbantartása 1485-től 1495-ig több mint 14 font dénárt emésztett fel.⁸ 1491-ben pl. az emeleti ebédlő festett üvegablakait, melyek a Fő térre nyíltak, 2 font dénár költséggel újjátarták meg.⁹

A ház eredeti telke a mainál keskenyebb volt, keleti homlokzata mellett egykor boltok sorakoztak. Ezeket a 15. század utolsó és a 16. század első évtizedében Jakob Joa-

² 1459-ben a külváros második leggazdagabb polgára és a külső tanács tagja volt. Házasságával a belvárosi polgárok közé jutott, majd belső tanácsstag lett. 1463-ban a 9. leggazdagabb belvárosi polgárának számított. *Mollay Károly*: Soproni élet a 15. század második felében. (A Haberleiter-család története.) In: Soproni Szemle (SSz) 5 (1941/2), 109–110, 113. *Uő*: Soproni élet a 15. század második felében. (A Haberleiter-család története.) In: SSz 5 (1941/3), 154–155.

³ Mátyás 1482. december. 28. és 1483. február 14. között Sopronból keltezte okleveleit. *Házi Jenő*: A soproni belváros házai és háztulajdonosai 1687-ben. In: SSz 19 (1965), 140–141.

⁴ *Storno Pál*: A soproni Storno-ház. Budapest, 1962, 6. Heimler Károly (1877–1954) szerint a Hunyadiak hollós címere még 1739-ben látható volt a házon. *Heimler Károly* (szerk.): Sopron topográfiája. Utca- és házjegyzékkel, részletes statisztikai táblákkal. Sopron, 1936, 105.

⁵ Családja feltehetően Erdélyből érkezett, eredeti családnevük a „Behem”, azaz „Cseh” lehetett. Kereskedés mellett hitelezéssel is foglalkozott. Az 1490-es években vagyonát a soproni határban termőföld-vásárlásra (főleg szőlőre) fordította. 1496/97–1511/12 között több alkalommal polgármesternek választották. *Goda Károly*: A város élén. Sopron polgármesterei a 15–16. század fordulóján. In: SSz 58 (2004/4) 315–316, 328. A ferences kolostor I. emeletéről nyíló karzatbejárat fölött volt Siebenbürger Jakab donációs felirata (1491), mely arra a kápolnára vonatkozott, ami a templom déli oldalán, a középkori kolostor I. emeletén volt. A kápolna bejáratával a karzathoz csatlakozott, nyugati homlokzata a mai kolostor bejárata fölötti falában megmaradt. *Nemes András* művészettörténész szóbeli közlése.

⁶ Az 1532–1533. években polgármester, 1535-től belső tanácsos volt. *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 849. Irányítószáma: 10205.

⁷ *Mollay Károly*: Soproni élet... In: SSz 5 (1941/3) 169. *Uő*: Két középkori oltárjavadalom történetének tanulságai (Részlet Sopron középkori topográfiájából). In: SSz 48 (1994/1) 59. *Uő*: A Fabricius-ház története (kb. 50–1530-ig). I. rész. In: SSz 18 (1964/1) 8.

⁸ *Mollay Károly*: Soproni élet... In: SSz 5 (1941/3) 162. Összefoglaló táblázat a Haberleiter-ház javítási munkálatairól: 164–165.

⁹ Uo. 109.

chim, a Haberleiter-gyerekek gyámja és Siebenbürger Jakab megvásárolta a várostól. A 16. század első negyedében – az említett üzletek befoglalásával – a házat a mai szélességére bővítették,¹⁰ majd a század közepén szinte teljesen lebontották és 1559–1563 között újjáépítették.

A Sárkány-ház másfél évszázada (1556–1698)

A középkori ház lebontása és újjáépítése az új tulajdonos, ákosházi Sárkány Antal¹¹ megrendelésére történt. Sárkány Antal Nádasdy Tamás (1498–1562) nádor belső bizalmasaként nagy befolyással rendelkező személynek számított és igen jó vagyoni körülmények között élt. Siebenbürger Ferenc egyik lányát, Margitot vette feleségül. 1554 őszén – talán neje halála miatt – eladta a Templom u. 4. alatti házat és helyette 1556-ban megvásárolta Siebenbürger Ferenc Fő téri házat. Az adásvétel idején nősült meg másodszor, neje a veszprémi alispán, mezőlaki Zámbo Imre özvegye, Pálfalvai/Pálfalvy Magdolna lett. Sárkány 1556 szeptemberében Nádasdyhoz írt levelében jelezte, hogy a veszprémi püspöktől bérbbe vett szepetneki bordézsma árából kezdené meg a házépítést. 1560 szeptemberében már az írta a nádornak, hogy nincs pénze, mert ami volt, azt mind a házra költötte.¹²

Az épület Fő téri része alapincézésének következtében a ház e részéből csak a mai Tábornok-házzal közös falában maradtak meg középkori részletek: a kapualj bal oldalán lévő helyiség hátsó falán lévő vakmérműves díszítésű ülőfülkék, s megmaradt a 16. század elején a házhoz csatolt boltok fala a városházára néző keleti oldalon, egy gótikus árkádívvel.

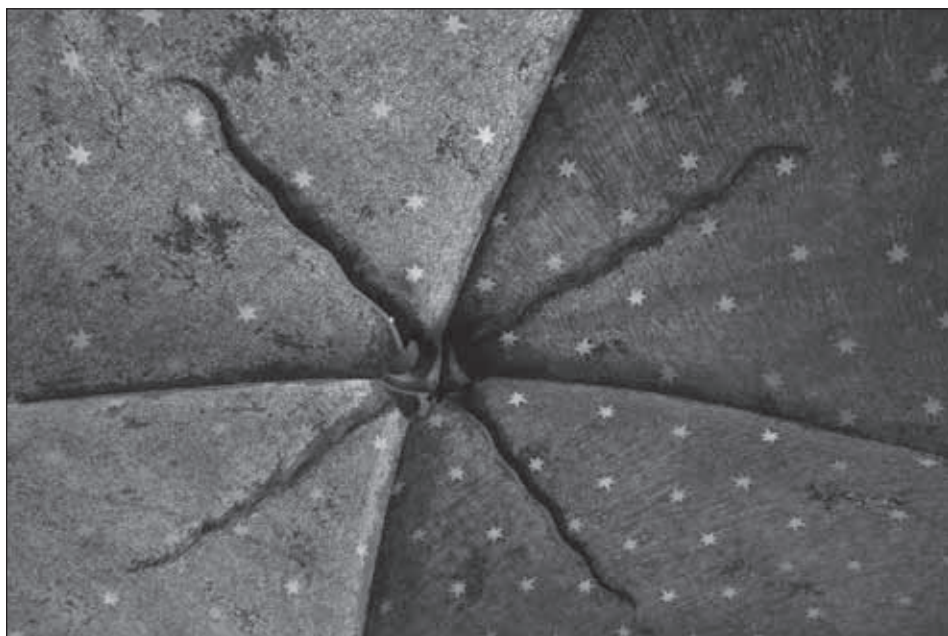
Az 1560-as években elkészült kétemeletes Sárkány-ház Sopron első nagyszabású reneszánsz polgárháza volt. Az ebből az időszakból való és az épület külső képének meghatározó elemét alkotó kétemeletes zárt sarokerkély Koppány Tibor (1928–2016) szerint „*annak a klasszikus, kissé száraz lombard-venetói reneszánsz stílusváltozatnak az emléke, amelyet valamivel később a korszak legnagyobb észak-itáliai művésze, Andrea Palladio (1508–1580) képviselt, és amely semmi esetre sem lehet helybeli kőfaragó vagy kőfaragók munkája*”.¹³ A kapualjban látható reneszánsz, kímátagos keretelésű, egyszerű ajtónyílás

¹⁰ Dávid Ferenc – Goda Károly – Thirring Gusztáv: Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai 1488–1939. Sopron, 2008. 163. A 15. század végén a Haberleiter-házhoz 5 varga- és posztónyíró-bolt tartozott. Mollay Károly: Soproni élet... In: SSz 5 (1941/2) 116. Ebben az időben az 5-6 bolt mellett a ház egyes lakásait és kamráját is bérbbe adták. A Haberleiter-árvák a ház pincéjében elhelyezett egy-egy hordó után haszonbért kaptak. Mollay Károly: Soproni élet... In: SSz 5 (1941/3) 162.

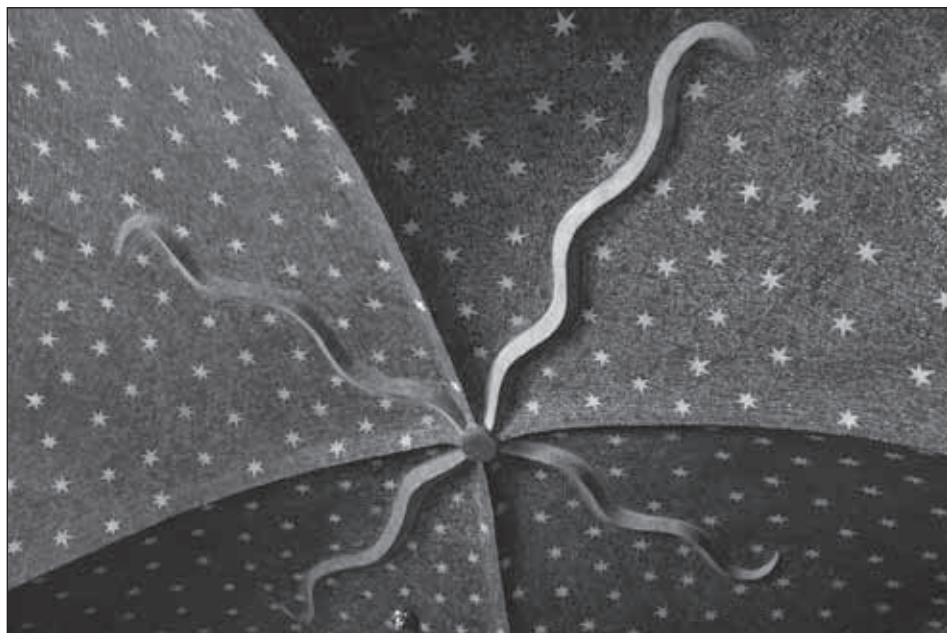
¹¹ Sárkány Antal soproni polgárként reverzálisát 1544-ben állította ki a belvárosban (Templom u. 4.) vett házáról. 1562. december 8. és 1563. január 4. között halt meg Bécsben, ahol a Szent Dorottya-templom prépostja temette el. Özvegye 1564 elején nováki Majthényi Lászlóhoz ment férjhez, de Oláh Miklós királyi helytartó megtiltotta neki, hogy esküvőjét a soproni házban tartsa. Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 775–776. Irányítószáma: 9240.

¹² Koppány Tibor: Ákosházi Sárkány Antal és soproni házai. In: Kő kövön. Dávid Ferenc 73. születésnapjára. Szerk.: Szentesi Edit, Mentényi Klára, Simon Anna. I. kötet. Budapest, 2013. 231–241, vonatkozó rész: 238.

¹³ Uo. 239.

1. kép. Reneszánsz boltozati csúcscsíz a földszintről. (A szerző felvétele)

2. kép. Reneszánsz boltozati csúcscsíz a földszinti sarokhelyiségből. (A szerző felvétele)

is feltételezhetően ekkor készült. Vele egykorúak a külső homlokzatok ablakkeretei. Az 1978–1979. évi falkutatás megállapította, hogy a Sárkány-ház külső megjelenése egyszerű és visszafogott volt: simára vakolt felületekkel nézett a tér felé, azon csak a párkányok és azok között szintenként a kőkeretes ablakok helyezkedtek el, rajtuk kívül pedig egyedül a sarokerkély volt díszített. A reneszánsz épület igen jelentős részletei láthatók a gyönyörűen boltozott pincében és a földszint középpillérré boltozott üzleteiben. Ugyanakkor, az épület késő reneszánsz kapuzatát nem ismerjük. Koppány Tibor mutatott rá arra, hogy kapcsolat állhat fenn a Sárkány-ház és Nádasdy bécsi háza között, melynek építési munkálatait 1555-től Sárkány Antal irányította. Koppány szerint, így a soproni ház tervezése és építése mögött a bécsi Nádasdy-ház mesterei, Francisco da Pozzo (1501/02–1562) és munkatársai kereshetők.¹⁴

A Soproni Levéltárban, a néhai Sárkány Antal még fennálló adósságaival kapcsolatban összegyűjtött iratok¹⁵ között, a házépítésre vonatkozó kiadásokat is megtaláljuk. Készült például egy kimutatás arról, hogy Sárkány 1559–1562 között mekkora mennyiségben vásárolt meszet és téglát a várostól, melyek vételárával adós maradt.

	mész		falazótégla	tetőcserép
	köböl	mérő	db	db
1559	32	17	40500	0
1560	19	3	71000	17500
1561	10	0	13000	0
1562	2	0	23000	0
<i>összesen</i>	63	20	147500	17500

1. táblázat. Kimutatás Sárkány Antal tégl- és mészvásárlásairól, 1559–1562

A tégl- és mészvételek a munkálatok évi nagyságrendjét mutatják meg. A városi mészégetőből az első két évben vásároltak feltűnően nagy mennyiséget, később csökkenő tendenciát figyelhetünk meg. A téglavásárlások dinamikája hasonló. A felhasznált téglák mennyisége mutatja, hogy az építkezés a boltozott pince építésével kezdődött, 1559-ben.

Fennmaradt néhány iparos munkájának jegyzéke is, olyan munkáké, amelyek 1563 tavaszáig nem kerültek kifizetésre. (A követelések behajtását feltehetően a város vállalta

¹⁴ *Koppány Tibor*: Storno-ház, Sopron. In: Magyar Építőipar 35 (1986/1–2) 72. *Koppány Tibor*: Storno-ház, Sopron. In: Műszaki Tervezés 10 (1987) 11. *Dávid Ferenc*: Sopron, Fő tér 8. Storno ház. Adattár. A magyar műemlékvédelem munkájának eredményei az egyes műemlékek tükrében. In: Magyar Műemlékvédelem 9. Budapest, 1984. 509. *Koppány Tibor*: Ákosházi Sárkány Antal és soproni házai. In: Kő kövön. Dávid Ferenc 73. születésnapjára. Szerk.: Szentesi Edit, Mentényi Klára, Simon Anna. I. kötet. Budapest, 2013. 239.

¹⁵ Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (GyMSMSL), IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, c) Tanácsi iratok: Acta in Archivio L. et R. Civ. Soproniensis reperibilia, ee) Nemesek városba költözésére és ingatlanszerzésére vonatkozó tanácsi iratok, Oe. Ladula LII. Fasc. II. No. 74/1–45. Az építkezésre vonatkozó iratokat (No. 74/1, 74/2, 74/6, 74/10, 74/13).

el, 1563 áprilisában.) Ezek mind befejező munkák, és a ténylegesen elkészülteknek csupán a töredékéről szólnak. Az épületnek egyes korábbi részei (keleti szárny) bizonyára megmaradtak, hiszen az elvégzett munkák között szó esik korábbi vakolatok leveréséről, illetve a két régi emeletről.

Bizonyos, hogy a házon dolgozott Auer Bertalan (Part, Berthelme) kőfaragó-kőműves¹⁶ és Peter Maurer kőműves. Előbbi a következő helyiségekben és munkákkal foglalkoztatták: mindkét régi emeleten (*beyden altn Stockh*) a kapu vakolása; a kapualjnál vakolatmódosítás; fölötte egy szoba és egy kamra vakolatmódosítása; a reterát lebontása és újjáépítése; a kert felé eső fal vakolása, meszelése; egy helyiségben (*mueßhaußs*)¹⁷ boltozat készítése; két – nyilván konyhában lévő – füstfogó módosítása és kampók elhelyezése; a festő számára vakolás a címerhez; a kút vakolása és meszelése.

Az utóbbi mester munkái közé tartozott többek között: két kamra, a padlás és a felső folyosó hidegburkolása (flaszter); az alsó konyhánál két fal emelése és öntött mészpado (*estrich*) készítése; két ajtó helyének kibontása és egy kapu újrahelyezése; falkibontás és ablakelhelyezés; a nagyszobában (*Stube*) lábázat készítése a cserépkályha részére; a felső konyhában a sütökemence módosítása.

Gregor Holzer és Oswald asztalosok főként nyílászárókat készítettek: a nagy boltban két és a felső kamrában egy nagy keresztablakot, talán ugyanott egy borított ajtót, a felső szobában egy közönséges ajtót, a folyosón lévő szobácskában egy ajtót, valamint tokkal és tokborítással két ablakot, a folyosón lévő szobácska előtt tokkal és tokborítással két ablakot, a városkapuval szemben lévő boltban egy keresztablakot (*Creuzfennster*), a konyhaajtók fölé két ablakot, a körerkély melletti nagyszobában két nagy keresztablakot. A vasajtós boltban két polcot csináltak. A körerkély (*Rundl*) mennyezetét fölbontották és azt furnérozva építették meg. Ugyanitt kibontották az elülső ablak borítását, a körerkély íves párkányának részeit pedig egymásra enyvezték. Munkájuk egyebek mellett kiterjedt a folyosói reterát ajtajára és ülésdeszkájára is. Ismert még Gregor Holzer (Holtzer) kimutatása az általa készített ablaküvegekről (1561).¹⁸ Hans Haffner egy mázas kályhát rakott fel, 160 db kisebb és 35 db kétszer annyiba kerülő csempéből.

Sárkány Antal 1562. december 8-án kelt testamentumában úgy rendelkezett, hogy a ház unokaöccsége, Jánosé legyen azzal a feltétellel, hogy neje, Pálfalvy Magdolna – amíg az ő nevét viseli – az épületben maradhasson.¹⁹ A végrendelet értelmében – mivel az özvegy újból férjhez ment – a ház az örökhagyó gazdag hagyatékával együtt, a rokonság

¹⁶ *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 41. Irányítószáma: 215.

¹⁷ Mollay „ebédlőház”-nak fordítja. *Mollay Károly*: Háztörténet és várostörténet (Folytatás). In: SSz 13 (1959/3), 194. Más forrás a latin „*coenaculum*”-mal hozza összefüggésbe, illetve az előttrrel azonosítja: „*Ein Mueß- oder Vorhaus*”. Bayerisches Wörterbuch: Sammlung von Wörtern und Ausdrücken... von Schmeller, Johann Andreas. II. Stuttgart–Tübingen, 1828. 636.

¹⁸ MNL GyMSMSL, IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, Oe. Ladula LII. Fasc. III. No. 81.

¹⁹ MNL Országos Levéltára (OL), P 235 Festetics család keszthelyi levéltára, Gersei Pethő család iratai. Civitas Soproniensis [108. d.]. No. 1. Folio 3. Publikálva: *Komáromy András*: Magyar levelek a XVI. századból. Sárkány Antal levelei Nádasdy Tamáshoz. In: Történelmi Tár 4. sorozat, 12. kötet (1911), 107–112.

kielégítése után Sárkány Jánosé²⁰ lett. 1565-ben már öt tüntették fel háztulajdonosként.²¹ Birtoklása nem volt zavartalan. 1571-ben a vasvári káptalan előtt tiltakozással élt, mert testvére, Sárkány Margit (Szép Gáspár neje) jogtalanul eltulajdonította a soproni kőházát.²² 1576-ban 12 évre bérbe adta az épületet Sopron városnak, kivéve a saját szükségletére fenntartott kapu feletti „*hymes boltot*”, mellette egy „*hymes szobath*”, az mellett pedig egy kis szobát.²³

A földszinten, a kapualjtól jobbra működött egykor Sopron első patikája. 1573-ban szerepel a forrásokban először az itt dolgozó Lorenz Carl (+1588) gyógyszerész neve. 1601-től Heringshauser János bérelte gyógyszertárként a helyiséget, melyet 22 tallérért hozatott jó karba. A házban működő utolsó patikus 1634-től Stephan János volt, aki az addig név nélküli patikát 1642-ben átköltöztette a Fő tér 2. alá és Fekete Elefántnak nevezte el.²⁴

3. kép. Ákosházi Sárkány István pecsétlenyomata végrendeletéről a családi címer képével

²⁰ Érdekében, hogy soproni polgár lehessen, Batthyány Ferenc és Zrínyi Miklós is megkereste a várost. 1563. július 14-én már polgár volt. Háromszor nősült, de csak 3. neje, beregszói Hagymássy Anna szült fiú utódot: Istvánt. Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 776. Irányítószáma: 9241.

²¹ *Dávid Ferenc – Goda Károly – Thirring Gusztáv*: Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai 1488–1939. Sopron, 2008. 163.

²² MNL OL, P 235 Festetics család kezthelyi levéltára, Gersei Pethő család iratai. Civitas Soproniensis. No. 2. Folio 8.

²³ MNL GyMSMSL, IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, Oe. Ladula LII. Fasc. I. No. 31.

²⁴ *Házi Jenő*: Adatok a soproni gyógyszerészek és gyógyszertárak múltjából. Sopron, 1932. 4–9. *Kocsis Krisztina*: A soproni gyógyszertárak múltja a XVI. századtól 1950-ig. In: Soproni Patikamúzeum 1968–1993. Szerk.: Nikolics Károly. Budapest, 1993. 37–39.

Az 1970–1980-as években a Dávid Ferenc művészettörténész által vezetett műemléki feltárás igazolta a patika meglétét az épület földszintjének délkeleti sarkában. A sarokerkély alatti boltozatot a mészrétegek alól sötétkék alapon arany csillagok kerültek elő. A középső bejárat melletti boltozatot egy színes kontúrokkal festett címerpajzs tárult fel három évszámmal, amelyek talán a Sárkány család házbirtoklásával kapcsolatosak. Ezek: 1563 (Sárkány János ebben az évben tett polgáreskü), 1572 (ekkor fejeződött be Sárkány János örökösödési pere, valamint nagybátyja, Sárkány Antal végrendeletének végrehajtása és pénzbeli kielégítése), 1591 (János fia, István ekkor lépett tulajdonosként jogába). Elképzelhető, hogy Heringshauser János patikus említett 22 talléros kiadása a bolt újravakolásának költségét jelenti. A csillagos kifestés ugyanis új, sima felületű vakolatra került, nem pedig átfestés eredménye.²⁵

Sárkány János halála (1584) után fia, István (1577–1636) következett a tulajdonosok sorában.²⁶ Tudjuk róla, hogy kiskomáromi alkapitányként 1605-ben, a Bocskai-felkelés idején lovasaival átállt az erdélyi fejedelem pártjára.²⁷ Amikor Sopront 1605-ben Bocskai hajdúi török és tatár segédszolgálatokkal ostromolták, a várost 300 gyalogossal védő Dorn Farkas kapitány a Sárkány-házban szállt meg. A kapzsi természetű ember első intézkedései közé tartozott, hogy a házból a magyar cselédeket elűzze.²⁸

1606. július 6-án Mátyás főherceg engedélyt adott a rebellis Sárkány István apósának, davóti Bakó Farkas kiskomáromi főkapitánynak, hogy a házban lakjon.²⁹ A város 1607-ben megtiltotta Bakónak, hogy bizonyos, nem nevesített munkálatokat végeztesen az épületen, emiatt Sárkány István május 11-én tiltakozó levelet intézett a tanácshoz.³⁰ Bakó a házra, a hozzá tartozó külső majorra, szőlőkre és kertekre több éven át („*az el mult hadakozo eztendökben*”) összesen 4000 magyar forintot költött, többek között – közelebből nem nevesített jellegű és léptékű – építésre is. Mivel István ezt az összeget nem tudta apósának kifizetni, ezért 1612. március 12-én a házat az alatta lévő boltokkal és más soproni javaival együtt elzálogosította neki és nejének, Pálffy Annának, haláluk után pedig gyerekeiknek, Bakó Farkasnak, Györgynek, Zsófiának, Potinkának és Katának. A megállapodás értelmében a zálogösszeg évente 200 forinttal csökkent. A ház után a város felé Bakónak kellett adóznia. (Emiatt szerepel Bakó neve a városi házak után adózók

²⁵ *Domonkos Ottó*: A Sárkány-ház patika helyisége a XVI–XVII. században. In: Soproni Patikamúzeum 1968–1993. Szerk.: Nikolics Károly. Budapest, 1993. 65–70. A pizzériának berendezett földszint 16. századi falfestését 2003 tavaszán *Velledits Lajos* vezetésével (Synthese Restaurátor Kft.) restaurálták. A restaurálás II. üteme (csillagos szoba a kétfejű sasos címerrel) 2005-ben fejeződött be. A színes fotókkal illusztrált restaurálási dokumentációkat ld.: Soproni Holding Zrt. Irattára.

²⁶ Sárkány István még kiskorú volt, amikor a város felé 1589-ben helyette a szokásos reverzálist törvényes gyámja: Zichi (Zychy) Ferenc kiállította. 1590-ben soproni ingatlanai értékét 5596 font dénára becsülték, amikor azok eladók voltak. Kiskomáromi főkapitányként halt meg 1636. június 19-én. *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 776. Irányítószáma: 9242.

²⁷ MNL GyMSMSL, IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, Oe. Ladula LII. Fasc. I. No. 50.

²⁸ *Payr Sándor*: A soproni evangélikus egyházközség története. Sopron, 1917. 194–195.

²⁹ MNL GyMSMSL, IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, Oe. Ladula LII. Fasc. I. No. 51.

³⁰ Uo. Fasc. I. No. 53.

sorában 1615–1624 között.)³¹ Sárkány ugyanakkor fenntartotta magának a jogot, hogy ő vagy utódai – elszámolás mellett – bármikor visszaválthatják az elzálogosított javakat.³²

A Sárkány-ház jogállásában lényeges, későbbi birtoklására is kihatással járó változást eredményezett, hogy 1626. december 2-án kelt oklevelével II. Ferdinánd az épületet mindenféle adófizetési kötelezettség alól mentesítette.³³ Sárkány István (+1636) 1630. október 29-án kelt végrendeletében a házat nejére, Bakó Zsófiára (+1640) és fiúkra, Miklósrá hagyta.³⁴ Miklós legkésőbb 1639-ben elhunyt, a házban özvegyet hagyva maga után, szlavnicai Sándor Zsuzsanna személyében.

1665. január 12-én Sárkány Miklós három fia, Miklós, István és János³⁵ felosztotta egymás között a család javait. Magát a soproni házat is megosztották természetben maguk között:

„Sopronban, az belső városba[n] lévő házban az kapu, istáló, eöregh konyha, kut, gradics, folioso közre marad.

Sarkany Miklós ur[na]k jutot az öregh szoba az középső renden, abbul nylo eöregh boltal és kys boltos szobátskával, pitvarral és abbul nylo vasas boltal, az pitvar elöt valo kys konyhával, de ugy, hogy Sarkany István uram részére jutot szobátis fűthessék az konyhárul.

Sarkany István uram részére lészen az kezepső renden az kys boltos szoba mellett való szoba, mellette valo himes boltal, az istáló és konyha fölöt valo épület egészen. Mellyet földéllel ö k[e]g[yel]me maga tartozik tartany.

Sarkany János uram részre maradot az megh marad felső rend, ugy mint az pitvar, kamorástul, abbul nylo palota, az palotta mellet egy kys szoba, más nagyob szoba és abbul nylo kamara, alat az Stefli boltyával; az hol az ganéy vagyon, szabad lészen maga alkalmatosága szerént épéteny, s kiváltképpen ha istálot csináltatna, az köz istálobul ky veszy az közit.”³⁶

Az összeírásból kétemeletes lakóház képe bontakozik ki, U alaprajzú beépítéssel. Az egyik szárny dél felé (Fő tér), a másik keletre nézett. A harmadik szárny egyemeletes volt, benne istállóval és konyhával. Ez bizonyára a belső városfal mentén feküdt, és födele annak támaszkodott. Dávid Ferenc művészettörténész értelmezése szerint az összeírás feloldása – azzal a megszorítással, hogy az L alaprajzú főépület lépcsőházát nem ismerjük, és a lépcsőházi előterek is csak a 18. században épültek föl – a következő:

³¹ Dávid Ferenc – Goda Károly – Thirring Gusztáv: Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai 1488–1939. Sopron, 2008. 163.

³² MNL OL, P 235 Festetics család keszthelyi levéltára, Gersei Pethő család iratai. Civitas Soproniensis. No. 6. Folio 32–35.

³³ Uo. No. 11. Folio 41.

³⁴ Uo. No. 14. Folio 52–55.

³⁵ A Sárkányok családfájához: Varga Ferenc: Még egyszer a pusztacsaládi kehelyről. In: SSz 34 (1980), 268.

³⁶ MNL OL, P 235 Festetics család keszthelyi levéltára, Gersei Pethő család iratai. Civitas Soproniensis. No. 33. Folio 148.

4. kép. Az I. emelet helyiség-kiosztása

Az L alakú lakrész az I. emeleten, a főhomlokzaton a nyugati saroktól kezdve:

1. Sarkany Miklós ur[na]k jutot az öregh szoba az középső renden [S1.02]
2. abbul nylo eöregh boltal [erkélyes szoba S1.03.]
3. és kys boltos szobátskával [boltozatos szoba S1.04.]
4. pitvarral és abbul nylo vasas boltal [S1.05]
5. az pitvar elöt valo kys konyhával [S1.05]
6. de ugy, hogy Sarkany István uram részére jutot szobátis fűthessék az konyhárul. [S1.05]
7. Sarkany István uram részére lészen az kezezső renden, az kys boltos szoba mellett való szoba [S1.05]
8. mellette valo himes boltal [a toronyörházal szomszédos szoba, északkeleti sarkában festésmaradvánnyal [S1.06]

A Zwinger-szárny az I. emeleten:

Sarkany István uram részére lészen az kezezső renden [...] az istálo és konyha fölöt valo épület egészen. Mellyet földéllel ö k[e]g[yel]me maga tartozik tartany

5. kép. A II. emelet helyiség-kiosztása

Az L alakú lakrész a II. emeleten, a főhomlokzaton a nyugati saroktól kezdve, mely Sárkány Jánosnak jutott:

1. az pitvar [S2.01]
2. kamorástul [kis boltozatos S2.02.]; hiány: nagyszoba [S2.03.]
3. abbul nylo palota [erkélyes szoba S2.04–05.]
4. az palotta mellet egy kys szoba [S2.06]
5. más nagyob szoba [S2.07]
6. és abbul nylo kamara [S2.08]

Sárkány János keszthelyi várkapitány 1684–1685 körül hunyt el. Fivére, István 1686. június 9-én 9000 Ft-ért átengedte az özvegynek, vágújhelyi Fitter Erzsébetnek a soproni házban és az ahhoz tartozó minden javakban (külvárosi major, szántóföldek, rétek, szőlők) az őt – és az időközben elhunyt Miklóst – megillető teljes részét.³⁷

A Festeticsek „belső háza” (1698–1872)

Özvegy Sárkány Jánosné Fitter Erzsébetet 1687-ben Festetics Pál (1640–1720) vette feleségül. A házaspár 1698. február 12-án vásárolta meg az akkor már Erzsébet lányának, Sárkány Magdolnának a tulajdonában lévő házat. Festetics ezután I. Lipóthoz fordult, hogy erősítse meg őt a megvett ingatlan tulajdonjogában. Az uralkodó április 18-án hagyta jóvá a ház megvételéről szóló bevallást. A királyi aktust – Festetics 33 éves katonai szolgálata mellett – nagyban elősegítette az is, hogy a kérelmező 700 köböl gabonát szállíttatott a lipótvári királyi magtárba, ezen felül pedig visszaadta (azaz elengedte) a kincstárnak a Sárkányoknak még II. Ulászló királytól származó és 5386 forintról szóló kötelezvényét. Ezen gesztusok fejében Lipót a házat – az 1626 óta élvezett adómentességgel együtt – Festetics Pálnak, feleségének és utódainak adományozta. Azonban a királyi hozzájárulás megszerzése után a tulajdonosokat mégsem iktatták be a birtokba. Sopron város ugyanis kifogásolta a nekik adott házadómentességet, aminek következtében a király május 27-én eltiltotta a vasvári káptalant a vásárolt javakba való beiktatástól (ennek megtörténte esetén pedig a beiktatásról szóló oklevél kiadásától). A király azzal indokolta a tilalmat, hogy II. Ferdinánd 1626-ban csak a Sárkányok férfiágon való leszármazóira nézve biztosította a ház adómentességét, Festeticsék pedig a nőági leszármazóktól vették meg azt. A hosszas jogvita után végül a város elfogadta a ház további adómentességét, de egyúttal hangsúlyozta, hogy az a Festetics családban is csak a fiági leszármazókra érvényes. Az adómentesség fejében Festetics átengedett egy telket (a Zöld-toronnyal szembeni, ún. Kisfaludy–Megyeri-féle ház kétharmadát; ma: Templom u. 21.) és 1000 forintot fizetett városnak. A megegyezés után 1699. március 7-én a király meghagyta a vasvári káptalannak, hogy az 1698. április 18-i királyi parancs értelmében iktassa be Festeticséket a soproni birtokba, ami meg is történt.³⁸

³⁷ Uo. No. 37. Folio 161. 1673. december 23-án, a katolikus restauráció érdekében Sopronba érkező Széchényi György (1605–1695) kalocsai érseket a város elöljárói ebben a házban szállásolták el. *Payr Sándor*: A soproni evangélikus egyházközség története. Sopron, 1917. 434. Csányi János krónikája szerint 1690. március 29-én ugyancsak ebben a házban (*in den Scharkanischen hauss*) szállt meg Kollonich Lipót (1631–1707) kardinális egy török agával, akik másnap Bécsbe utaztak, ahol Kanizsa várának átadásáról tárgyaltak. Hanns Tschány's Ungarische Chronik vom Jahre 1670 bis 1704. Kiadta *Paúr Iván*. Pest, 1858. 144.

³⁸ *Szabó Dezső*: A herceg Festetics-család története. Budapest, 1928. 42–46. *Csatkai Endre* (és mások): Sopron és környéke műemlékei. Budapest, 1956. 183–184. MNL OL, P 235 Festetics család keszthelyi levéltára, Gersei Pethő család iratai. Civitas Soproniensis. No. 41. Folio 173–174. No. 45. Folio 178–179, No. 50. Folio 198. Festetics és a város közötti jogviták nem szüntek meg. 1700. augusztus 6-án Festetics Pál nevével az ellen tiltakoztak, hogy a városi tanács nem engedélyezte számukra, hogy belvárosi házuknál bort mérjenek. Uo. No. 59. Folio 221–224.

A ház mai kapuja a 18. század legelejéről való, bizonyosan a tulajdonosváltással összefüggésben készült, és ekkor faragták rá a Festetics-címert. Ebből az időszakból az uradalmi számadások között – a soproni Festetics-ingatlanok ügyeit ugyanis a közeli Ság [ma Simaság, Vas megye] birtokról igazgatták – nem került elő építéstörténeti adat. Egyedül annyit tudunk, hogy Christoph Paldinger 1719. november 7-én kelt kimutatása szerint az „öveg gyárton[ak]” ablakkészítésért mind Ságra, mind a soproni majorban és „az belső hászhoz való ablakokért” 2 Ft 95 d-t fizetett ki.³⁹

Festetics Pál halála (1720) után fiára, Kristófra (1696–1768) szállt az épület. Festetics Kristóf alapította meg a család keszthelyi ágát. Sopron megye alispánja, 1728/29-ben országgyűlési követ, 1736-tól helytartótanácsi tanácsos, 1741-től a hétszemélyes tábla bírója volt.⁴⁰ 1765-ben kelt végrendeletében a házat fiatalabbik fiára, Lajosra (1732–1797) hagyta. A későbbiekben tehát nem a grófi ág tulajdonában öröklődött tovább az épület. Festetics Lajos a család dégi ágának megalapítója volt. Festetics Kristóf testamentumában egyébként megjegyzi azt a fontos építéstörténeti tény, miszerint „sopronyi belső háznak is csaknem nagyobb részét én építettem”. Az épületet nem hitbizományi, hanem „szabad ház”-ként említi. A rá vonatkozó rendelkezés így szól: „Lajos fiamnak pedig az alább megnevezendő jókat és jószágokat hagyom, úgy mint sopronyi belső királyi városban édes atyámról reám maradt szabad házamat hozzá tartozandó szőlőkkel, rétekkkel, földekkel, (melyeknek száma is mostani tisztartóm conscriptiójából ki fog tecceni), azon háznál találandó mobiliákkal, házi eszközökkel, azon ház pinczéjében találandó borokkal.”⁴¹

Az 1978–1979-es falkutatás megerősítette azt a helyi hagyományt, hogy a Festeticsek birtoklása idején, a 18. század elején készült a főhomlokzat ma is meglévő vakolt falpilléres architektúrája, de rokokó rátétdíszei híján. Ezzel egy időben épült föl a ház negyedik, a Tábornok-házzal szomszédos szárnya; a várfal-menti hátsó szárny II. emelete; a lépcsőházi előterek a Fő téri szárnyban és a kétemeletes loggia az udvar keleti oldalán.⁴²

A Festeticsek archívumának alapszintű kutatása során lényeges és döntő, új háztörténeti adatokat sikerült találni, amelyek szerint e munka egy része később, a 18. század közepén készült, egyszerre a ház fontos, ma is látható, külső-belső díszével.

³⁹ MNL OL, P 235 Festetics család keszthelyi levéltára, Gersei Pethó család iratai. Civitas Soproniensis. No. 23. Folio 94.

⁴⁰ Bakács István: A Festetics család keszthelyi levéltára. Levéltári leltárak 1. Budapest, 1955. 5.

⁴¹ A gróf Festetics család hitbizományai. Tolnai Festetics Kristóf végrendelete. 1765. szeptember 20. Közli: Komáromy András. In: Történelmi Tár 7 (1906), 563–582. Vonatkozó részek: 569, 572, 574.

⁴² Dávid Ferenc – Koppány Tibor: Sopron, Fő tér 8. Storno-ház. Adattár. Beszámoló az 1980–1990 közötti munkákról. In: Magyar Műemlékvédelem 10 (1980–1990), 326.

Új építéstörténeti adatok a 18. század közepéről

Az 1740-es évekből – mikortól a sági uradalmi számadások már rendszeresebbek, mint korábban – még csak kisebb volumenű változásokról számolnak be a fennmaradt források. 1746 szeptemberében Schaffner János Gáspár⁴³ soproni ácsmester kijavította a tetőt.⁴⁴ Októberben Eisenkölbl (Eisenkölbl) Jakob⁴⁵ kőművesmester beboltozta a konyhát.⁴⁶ 1751. június–júliusban Tribel János ácsmester kisebb javításokat végzett a tetőn.⁴⁷ 1753-ban Sulzberger János György⁴⁸ soproni kályhás tíz kályhát javított ki a házban.⁴⁹

Az 1750-es évek közepén jelentős események zajlottak a ház építésének történetében. Az egyes iparos mesteremberekkel maga az uraság, Festetics Kristóf, vagy az ő nevében Hegedüs Ferenc sági uradalmi tisztartó (*Verwalter, Provisor*), az építkezések operatív irányítója kötötte meg a vállalkezési szerződéseket. 1753. május 15-én Festetics Schaffner Gáspár ácsmesterrel szerződött, hogy az a házra – a régi, zsindellyel borított fedélszék lebontása után – új fedélszéket csináljon (1100 Ft).⁵⁰ Az 1754. esztendőben elkészült fedélszék nagy része napjainkban is megvan. Elkészülte után – az 1754. november 1-jén kiállított bizonylat szerint – az összesen 207 négyszögöl és 4 négyszögláb (kb. 745 m²) nagyságú új tetőfelületet cserépfedéssel látták el (93 Ft 45 d).⁵¹

Az 1754–1755-ben az épületen (*Hauß in der Stadt*) végzett kőműves- és ácsmunkákat – a gondosan vezetett heti kimutatások alapján – az alábbi táblázatokban ismertetjük.⁵²

⁴³ *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 784. Irányítószáma: 9338.

⁴⁴ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 627. doboz, folio 491.

⁴⁵ *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 396. Irányítószáma: 4300.

⁴⁶ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 627. doboz, folio 495. „[...] in der Statt in Hauß die Kuchel aus gebesert und gewölbt und die einen gemacht”.

⁴⁷ Uo. 630. doboz, folio 419.

⁴⁸ *Házi Jenő*: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Budapest, 1982. 893. Irányítószáma: 10800.

⁴⁹ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 633. doboz, folio 572. *Haffner Auß-Zügl [...] pro [1]753 et [1]754. [...] No. 119.*

⁵⁰ Uo. 632. doboz, folio 23–25. *Soprony bélső háznok földélirül az ácsol valo contractus die 15. Maj 1753.*

⁵¹ Uo. 632. doboz, folio 41.

⁵² Itt jegyezzük meg, hogy a heti kimutatásokat vegyesen vezették más soproni Festetics-épületeken végzett munkákkal. A táblázatokban csak az egyértelműen a belvárosi házra vonatkozó információkat szerepeltettük. Az uradalmi számadások iratanyagának egészére elmondható, hogy az iratok (számlák, elszámolások, költségkimutatások, szerződések stb.) adathiánya miatt több esetben nem volt egyértelmű, melyik épületről van szó.

Kőművesmunkák, 1754	
Hönnigmann Mátyás kőműveslegény (<i>Maurer Gesöll</i>)	
VIII. 7–12.	tetőablakok; csapos gerendafödém (<i>Tiphel Bodten</i>)
VIII. 19–31.	tetőablakok; csapos gerendafödém nádazása (<i>angerorht</i>)
IX. 2–13.	a 3. csapos gerendafödémnél a koszorúfa aláfalazása; tetőablak készítése
IX. 16–28.	a 2. csapos gerendafödém nádazása és durva alávakolás készítése (<i>mit Meilter dem groben Wurff gemacht</i>), a padlás burkolása, tetőablak
IX. 30. – X. 12.	a padlás burkolása, a másik csapos gerendafödém simára vakolása (<i>gladt iberworfen</i>), a 3. csapos gerendafödém nádazása és durva vakolása (<i>grob mit Meilter iberworfen</i>)
X. 14. – XI. 2.	a kémény magasítása; a 3. csapos gerendafödém bepucolása, párkányhúzás (<i>gesims gezogen</i>)
Kőművesmunkák, 1755	
Migitsch (Mikitsch) Mátyás kőműves pallér	
IV. 3–12.	a koszorúfa (<i>Mauhr Pönckh</i>) aláfalazása, padlás burkolása
IV. 14–26.	a nagyszoba nádazása, malterozása; a padlásról a sít és kő lehordása
IV. 28. – V. 10.	az egyik szobában a csapos gerendafödém simára vakolása (<i>gladt gemacht</i>), a II. emeleten a 3. csapos gerendafödém nádazása, majd malterrel beborítása
V. 21–31.	a külső (utcai) vakolás megkezdése (<i>Außen herab angefangen zum Butzen</i>)
VI. 2–14.	külső vakolás
VI. 16–28.	külső vakolás
VI. 30. – VII. 12.	külső munkálatok teljes bejezése
VII. 14–24.	a II. emeleten az ajtótokok befalazása és kimeszelés
VII. 28. – VIII. 9.	az udvari homlokzat vakolása; a II. emeleten a kémények lebontása, a konyha beboltozása
VIII. 11–23.	két kémény felfalazása és bepucolása; a csapos gerendafödém lezárása malterrel, majd a padlás burkolásának kezdése
VIII. 25. – IX. 6.	két konyhaboltozat és két fal lebontása; az egyik konyha újraboltozása és a két fal felfalazása
IX. 9–13.	az I. emeleten az ajtó- és ablaktokok befalazása, a nagykonyhában tűzhely (<i>Herdt</i>) készítése, a II. emeleten a <i>Caffenet</i> (?) beboltozása

IX. 15–27.	az I. emeleten két szoba kimeszelése, egy ajtótok kitörése és ismételt befalazása; a II. emeleten négy ajtótok befalazása, három kémény felfalazása
IX. 30. – X. 11.	a Zwinger felőli fal teljes vakolása/bepucolása; a <i>Käffenet</i> (?) vakolásának megkezdése
X. 13–25.	a két szalon (<i>Sall</i>) és a folyosó flastromozása; a II. emeleten két szoba nádazása és durván bevakolása
X. 27–31.	önhordó lépcső készítése; a II. emeleten a stukatúrmennyezet simára vakolása (<i>gladt gemacht</i>) és párkányhúzás (<i>Gesims gezogen</i>)
XI. 3–15.	a hátsó emeleten (<i>hindtern Stockh</i>) a lépcső megcsinálása; a II. emeleten a szoba vakolása
XI. 17–29.	a II. emeleten két szobában a mezők kivakolása (<i>Felzer gezogen</i>)
XII. 1–13.	a II. emeleten két szoba teljes bepucolása (<i>gebuzt</i>)

2. táblázat. Kimutatás az 1754–1755. években végzett kőművesmunkákról

Ácsmunkák, 1754 Felber Mihály, Ober András	
VIII. 5., 7–9.	Schaffner Gáspár által végzett, nem nevesített munkák (tetőszék?)
VIII. 21–31.	az 1. csapos gerendafödém bedeszkázása (<i>aufgeschalt</i>), a 2. gerendafödém felszedése (<i>aufgezogen</i>) és fektetése (<i>gelögt</i>)
IX. 2–13.	a 3. csapos gerendafödém felszedése és fektetése
IX. 16–25.	a két csapos gerendafödém bedeszkázása
Ácsmunkák, 1755 Felber Mihály	
II. 26. – III. 29.	a csapos gerendafödémek megigazítása és felszedése
IV. 14–26.	a nagy csapos gerendafödém felszedése, lefektetése és bedeszkázása
IV. 28. – V. 7.	a II. emeleten a 3. szoba kideszkázása
VI. 16–28.	ajtótokok készítése
VI. 30. – VII. 12.	a nagy ebédlőben a párnafa legyalulása és lefektetése (<i>Bolster abgericht und gelögt</i>)
VII. 28. – VIII. 9.	a II. emeleten két szoba csapos gerendafödémének megigazítása

VIII. 11–23.	a II. emeleten két szoba gerendafödémének felszedése, lefektetése és deszkázása
IX. 5–11.	az I. emeletre ajtótokok készítése; a nagykonyhában a tűzhely fölötti füstfogót tartó gerenda elkészítése (<i>dem Mantl Bä[u]m abgericht</i>); a II. emeleten csapos gerendafödém deszkázása
IX. 23–27.	két duplaajtó-tok készítése, két hajópadló feltörése; a kémények miatt a tető felnyitása
XII. 1–4.	egy ajtótok és egy ajtó készítése a lépcsőhöz a padláson

3. táblázat. Kimutatás az 1754–1755. években végzett ácsmunkákról

A fenti munkálatokkal párhuzamosan végezték az épület belső díszítését. Hegedüs tisztartó 1754. szeptember 6-án az ausztriai Tribuswinkel nevű településen élő Jacob Antoni Rentz stukkátorral kötött szerződést, aki 60 Ft fejében vállalta, hogy 3 szobát (az I. emeleti ebédlő, a II. emeleti ebédlő és az attól jobbra lévő szoba) stukkódíszítéssel lát el. Munkájáért az utolsó részletet november 22-én vette föl.⁵³ Mindjárt ezen a napon újabb szerződést kötöttek a felek, melyben Rentz 55 Ft ellenében újabb helyiségekben (az I. emeleten az ebédlő melletti szoba, a II. emeleten pedig az ebédlőtől jobbra lévő két szoba) vállalt stukkókészítést. A kifizetés szerint 1755 júniusára teljesítette feladatát.⁵⁴ Ezzel összefüggésben 1755. november 20-án egy bizonyos Johann Gottlieb Hartwich (Hardwigk)⁵⁵ szobrász 25 Ft-ot vett fel az egyik szobában a „*Stucator Boden*”-ért.⁵⁶ A munkálatok az alábbi helyiségeket érintették: az I. emeleten az erkélyes szoba (akkori ebédlő) és a mellette lévő sarokszoba, a II. emeleten a mai szalon, az akkor még egységes erkélyes szoba (akkori ebédlő), a mai Storno-féle barna szoba és a Storno-ebédlő.

Hegedüs 1755. május 8-án Löscher János Ágoston⁵⁷ asztalossal szerződött, melynek keretében a mesterember vállalta, hogy július 1-jéig 64 Ft ellenében a II. emeletre 8 db ajtót készít tokkal és ajtóbéttel együtt.⁵⁸ Az elkészített ajtók lakatosmunkáit Schneller János Mihály⁵⁹ soproni iparos 40 Ft-ért készítette, a vele ugyancsak május 8-án kötött

⁵³ Uo. 632. doboz, folio 39–40. *Stuckadorer Conträct v. Eödenburg de A[nn]o 1754. [...] No. 60.*

⁵⁴ Uo. 632. doboz, folio 612. *Stuckadorer Conträct v[on] Eödenburg de A[nn]o 1755. [...] No. 68.*

⁵⁵ Soproni tevékenységéről: *Csatkai Endre (és mások): Sopron és környéke műemlékei.* Budapest, 1956. 137, 198, 263.

⁵⁶ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 633. doboz, folio 613. *Lauth Attestat vor ein Zimmer zu Stuckadorn bezahlt de 1755 in Eödenburg.*

⁵⁷ *Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848.* Budapest, 1982. 644. Irányítószáma: 7511.

⁵⁸ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 633. doboz, folio 710, 711. *Soprony Tüslér contractusa pro Anno 1755. [...] No. 98.*

⁵⁹ *Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848.* Budapest, 1982. 815. Irányítószáma: 9760.

szerződés értelmében.⁶⁰ Löscher a fentiek túl az I. emeleten is dolgozott (71 Ft): készített 3 tölgyfaajtót burkolattal együtt, 1 faliszekrényt, 8 ablaktokot, 4 kerek ablaktokot és 100 db padlóablát.⁶¹ Schneller ezen az emeleten 60 Ft értékben dolgozott;⁶² további ajtók és ablakok lakatosmunkáival 1755–1756-ban is foglalkoztatták.⁶³

1755-ben Hauckh Tóbiás⁶⁴ soproni kőfaragótól különböző kisebb munkákat rendeltek meg (egy ablakkönyöklő, egy konyhaajtó, egy konyhai ablakkeret készítése, valamint a Zwingerbe négy ablakkeret faragása).⁶⁵

A házat megújítása után bérleti formában hasznosították. Festetics Kristóf 1757. szeptember 29-én gyaraki Grassalkovich Franciskával (1732–1779; 1758-tól gr. Draskovich János neje) kötött szerződést, melynek értelmében a gróf egy évre átadta az épület I. emeletét („*ki vevén abbul az hátulso grádicnál liveő konyhácskát, szobácskát és komorácskát*”), az egyik földszinti fűskamrát, valamint a külvárosi majorban lévő négy lóra való istállót. A grófnő mint bérlő vállalta a 200 Ft összegű éves bér megfizetését, „*ugy övegess, lakatoss és kálháss mester embereknek való repáratioit, nem külömben az kémények tisztogatását*”. Felelősséget vállalt arra nézve, hogy cselédei, emberei gondatlansága miatt semmilyen tűzvész nem támad.⁶⁶ A bérbeadással kapcsolatban vehették fel november 24-én az alábbi leltárt. Mivel a dokumentumot a bérbeadó és a bérlő látta el aláírásával és viaszpecsétjével, bizonyára az I. emelet helyiségeinek az összeírását tartalmazza.

A[nn]^o 1757. die 24^a 9[=Novem]b[ri]s a Te[kin]t[e]tes Uraságh[na]k a belső városban levő házánál specificáltt mobiliáinak inventariumja.

1me

Az konyha felé levő kamarában, ahol az obtritt⁶⁷ vagyron, maradt az által rekesztésben egy almariom forma tálos, 4 deszkával és hegyette valo fogással, az gesimses deto jobb felől, abban fiokok N° 3, egy tálos az falon, egy fogas az falyon, kétt rud keresztel által, kire egyet mástt föl akasztanak.

⁶⁰ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 633. doboz, folio 714, 715. *Soprony lakatos contractusa pro Anno 1755. [...]* No. 100.

⁶¹ Uo. 633. doboz, folio 713. *Tischler Auszigel. Soprony Tisler Aufsz[iegel] az belső házrul valo munkáért de 1755. [...]* No. 99. Az ekkor készült ajtók maradéktalanul megtalálhatók, jelenleg használaton kívül az épület padlásán tárolják őket.

⁶² Uo. 633. doboz, folio 716. *Schloffer Quitung in Eödenburg die 1755. [...]* No. 101.

⁶³ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 634. doboz, *Schlossers Aufszügl 1755. [...]* No. 85., 126.; *Schlossers Auszügl 1756. No. 98.*

⁶⁴ *Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848.* Budapest, 1982. 548. Irányítószáma: 6250.

⁶⁵ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 634. doboz, *Steinmetz Aufz Zigl [...]* pro A[nn]o 1755 in Eödenburg. No. 112.

⁶⁶ Uo. 632. doboz, folio 875. *Dráskovich Jánosné contractussa.*

⁶⁷ Abtritt: illemhely.

2do

Az Hoffmeisterné szobájában egy jó ágy vörnyeges⁶⁸ föstékkal, egy ovitt ordinalis⁶⁹ ágy, 4 kiss bőrözött hátsó szék, egy nagy, régi almarium ki rakott munkával, egy kerek asztal tráxlerezott⁷⁰ lábra, 2 ablakon 4 uj vörös férhangok,⁷¹ és fölöttö való qwastey⁷² deszkára, 2 ovitt vörös posztóból való ablak terítő, egy uj Landschaft kép, kétt ovitt Confect-kép az ajtok hegyett és falon egy ovitt orgonáskép.

3^{tio}

Az Te[kin]t[e]tes Ur[na]k háló szobájában[an] egy vörös ágy kétt gombra, tráxlerezott lábokra, 4 ovitt bürös kiss tábori-székek, egy zöld fogas az falon, 2 Kupferstuckes mit rundten Stok und vergulden Knöpf,⁷³ egy theses⁷⁴ fekete ráámára, az falon a kemenczénél egy crucifixus kép ordinari ráámára, az ablakon kétt uj férhang, és fölöttö való ovitt qwastey porczolán vászonybul, kék posztóból való ovitt ablak terítő, egy négy-szegetű asztal ordinari tráxlerezott munkával.

4^e

Az ebédlő szobában egy ovitt régi munkából való Aufsatz Khastey⁷⁵ s alatta asztal, it[em] egy ebédlő asztal, négy szegetre, kétt fél kerek asztal hozzávaló tráxlerezott lábokkal, 3 ablakon az rundelával edgyütt⁷⁶ 8 fehér férhang, és fölöttö való fehér vászonyal edgyütt, és egy falban való almarium.

5^e

Az ebédlő szoba mellett való szobában 4 zöld szék, egy nagy kerek asztal tráxlerezott lábokkal, egy nagy régi ordinari ágy, egy ordinari ovitt ágy, egy ovitt almarium, fönt stíláz⁷⁷ hegyette, 4 arany Leistlival⁷⁸ való kép régi figurákból álló, 9 kissebb képek az ajtok hegyett, ugyan arany Leistlikkal és fekete páczultt ráámákkal, az falban egy almarium.

6^e

Az árnyék szék előtt az falon egy föl akasztott rud.

7^e

Az konyhán 2 tálos fekete föstékkal az falon, 2 pad deszkából deszka lábokra, az Mondlipámon egy pocz deszkából 5 vassal föl szegezve, it[em] az Mondlipámon⁷⁹ belől egy darab pocz deszkából 2 vassal föl szegezve, it[em] egy pocz és egy kis fogass az falon zöld föstékre, egy ovitt asztal 4 lábra.

⁶⁸ Vörös.

⁶⁹ Átlagos, közönséges.

⁷⁰ Esztergályozott.

⁷¹ Fügönyök.

⁷² Jelentése ismeretlen, talán a német Kasten-nek felel meg.

⁷³ Két rézmetszet kerek keretben és aranyozott gombokkal.

⁷⁴ Tézis: életbölcselet.

⁷⁵ Aufsatz Kasten: felrakott szekrény.

⁷⁶ Eszerint az erkélyes szoba volt ebben az időben az ebédlő.

⁷⁷ Stelázi.

⁷⁸ Szegély, lécz.

⁷⁹ Ismeretlen értelmű szó.

8°

Az szakács kiss szobájában egy ovitt ordi[nari] rozzant ágy az fal mellett, egy deszkából való tálos forma 4 poczal, az rekesztésen kívül egy zöld füstött tálos.

9°

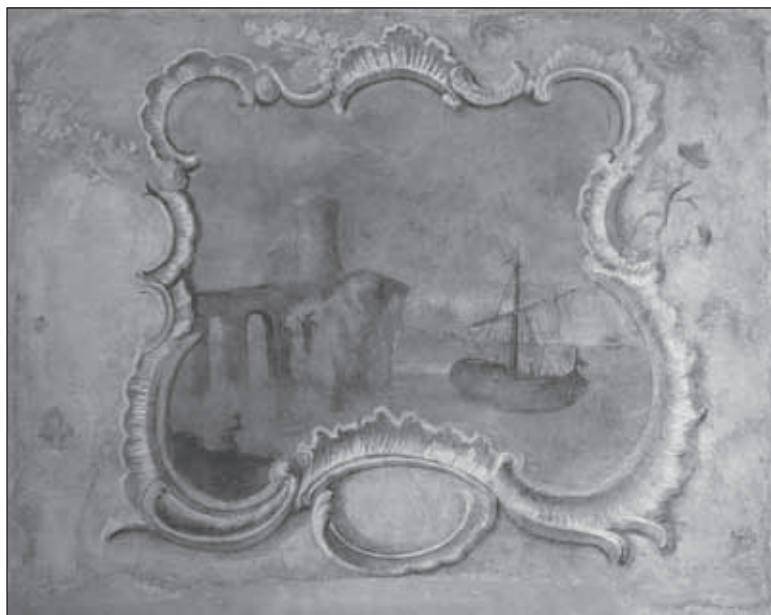
Az voltl Haußmeisterné szobájáb[an] 5 pócz fekete füstékkal az falakon, egy ovitt asztal erős fábul.

Francisca G. Grasalkovics mp. L. S.

Festetics Kristof mp. L. S.

in Mense X[=Decem]br[is] ismét adatott bé egy porczolány vázonybul földöt kiss Canape. deto 12 fekete uj börbül való kis szék.⁸⁰

Egy nappal korábban, szeptember 28-án Festetics nevében Hegedüs tiszttartó hasonló kötelezettségvállalás mellett adta ki Maria Anna Charlotte von Wobeser (született Sartori) bárónénak egy évre a II. emelet egy részét. A bérlő asszonyság 100 forint éves bér ellenében az alábbi helyiségeket kapta meg: 4 szoba, 1 kamra, 1 konyha éléskamrával együtt és a földszinten 1 fákamra (*Holz Gewelb*). A jogviszony egy és negyed éven át, 1758. február 1-től 1759. április 24-ig tartott.⁸¹

6. kép. A Storno-szalonban megtalált, falfelületről leválasztott kép. (A szerző felvétele)

⁸⁰ MNL OL, P 234 Festetics család keszthelyi levéltára. A család egyetemét illető iratok. IX. Kastély-, bútoreés berendezési leltárak, 91. nagydoboz. 1757 – No. 2. Folio 66–67.

⁸¹ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 637. doboz, *Vobüserne contráctussa az házrul. Pro 1758.*

Ebben az időben készültek a II. emelet falfestményei. 1758. május 28-án kötötte meg Sopronban Hegedüs tiszttartó Johann Georg Erhardt⁸² kismartoni festővel az épület egyes helyiségeinek kifestéséről szóló szerződést. A festő 50 Ft-ért az alábbi munkák elvégzését vállalta: 1. Az ebédlő kifestése hat képpel, amelyek történetet ábrázolnak. 2. A jobb kézre eső szoba lambériával és (textil) falbevonattal. (Magas falábazattal és textilborítással bíró helyiségről van szó, ahol csak a további falfelületek festendők, avagy textilborítást és a falábazatot ábrázoló festés.) 3. A bal kézre eső kis szoba: falbevonatos, lambériás. 4. A mellékkamra és az előtér esetében márványozást imitáló festés megkészszerzésével és lambéria festésével.⁸³ A mester a kifizetés szerint június 23-ig teljesítette a megbízást. Az alábbi helyiségekben foglalkoztatták: 1. az akkor még egységes erkélyes szoba (ebédlő), 2. mai szalon, 3. mai barna szoba, 4. mai alköv és előtér.⁸⁴ Itt jegyezzük meg, hogy egy 1766. március 4-én kiállított nyugta szerint Schaller István (1708–1779) soproni festő (képíró) 25 Ft-ot vett fel szobák kifestéséért (*auf die Mallerey deren Zimmer*). Sajnos az nem derül ki, hogy a művész a Festeticsek melyik soproni (?) épületben dolgozott.⁸⁵

A korábbi lakásbérleti jogviszonyok megszűnése után, 1759. április 24-én gr. Szluha György (1716–1774) császári tábornok kapta meg egy évre árendába (300 Ft bér el-

⁸² A kismartoni művész életéről, működéséről keveset tudunk. Rothenburgban született, 1734-ben kötött házasságot Kismartonban. 1762. szeptember 25-én hunyt el. Ugyanakkor ennek ellentmond, hogy a kismartoni Rózsafüzér Testvérület számadáskönyve szerint 1772-ben egy tábla mindkét oldalát megfestette. Korábban, 1742-ben két képet festett a kismartoni temetőkapura. *Csatkai, André – Frey, Dagobert: Die Denkmale des politischen Bezirkes Eisenstadt und der Freien Städte Eisenstadt und Rust. Österreichische Kunsttopographie. Band XXIV. Wien, 1932. XXVIII, 14.* Az egyházi megrendelőkön kívül főúri körök is foglalkoztatták. Amikor a herceg Esterházyak az ősök galériáját 1735-ben a fraknói várban egyesítették, őt bízták meg az erősen megrongálódott képek restaurálásával. *Körner, Stefan: Az Esterházy hercegek trezorja. Bécs, 2009. 96.*

⁸³ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 637. doboz. *Kép író contractussa az belső háznok ky iratásno viget pro A[nn]o 1758. [...] No. 86.* A szerződés vonatkozó része: „*Erstlichen alß Johan Georg Erhardt alß Moller über nehmet eine Mollerey von der Herrschafft in Eödenburg befündliche Hauße alß daß Dawel Zimmer mit 6 Füguren noch notürte mässe in Fräschko Mollerey von Hüßtorien. Daß so gleich nebe[n] Zimmer mit Spalliere und Lämprille rechter Handt. So dan daß kleine Zimmer linken Handt, wie dan darneben auf Spallier orth mit Lamprillen. Nicht mündterst daß neben Khammer und den Vorsall mit Vertopellung der Märbel so gleich mit Lämprilln gueth und nach wohlgefall[e]n der Herrschafft so gleich zu verfürtigen, mit seine eigene Farben verspricht.*”

⁸⁴ A korábban egységes, ma kettéosztott erkélyes szobában előkerült barokk falfestményeket az 1980-as években az MNK Képzőművészeti Alapjának művészei (Lente István, Forrai Kornélia, Hoffer Andrea) konzerválták és restaurálták. Koppány Tibor: Storno-ház, Sopron. In: *Műszaki Tervezés* 10 (1987) 15. A feltárást az OMF szakrestaurátori csoportjából Lángi József végezte. Ezek a falfestmények ma is láthatók. Ugyanakkor a szomszéd helyiségben, a Storno-szalomban is találtak a kék színű falfestés alatt öt roncsolt és egy viszonylag ép képmezőt. Utóbbit, melyet a szalon északi falán, az előtérbe vezető ajtó fölött találtak, a falfelületről leválasztották, másodlagos hordozóra helyezték és restaurálták. Ugyanitt lábazati festés is előkerült. Mind a szalomban, mind az erkélyes szobában feltárt képmezők keretelése azonos. *Lángi József* restaurátor szíves szóbeli közlése nyomán.

⁸⁵ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 647. doboz *Schaller képírónak az Qvietantiaja de 1766. [...] No. 97.*

lenében) az I. emeleten a teljes lakosztályt, mely 2 konyhából, 2 kamrából, 2 kis boltos helyiségből (*Verschlag, Gewölber*), 1 előtérből (*Vor Saal*) és 7 szobából állt. A lakrészen kívül a szerződés tárgyát képezte egy földszinti faskamra (*Holtz Gewölb*), egy kis pince a mosókonyha mellett, valamint a hat lóra való istálló is. A II. emeleten (*in den obern Stock*) 5 szobát, 1 konyhát, 1 előteret és 1 spáτζot kapott. A szerződésre rávezetett feljegyzések szerint a bérleti jogviszony végül 1762. szeptember 29-ig tartott.⁸⁶ 1763. április 24-től számítva egy évig Kirchner András kefekötő vette bérbe a földszinten lévő konyhát, 3 szobát, 1 éléskamrát és 1 faskamrát.⁸⁷

A ház szükségletére 1763. július 3-án 4 öl követ vásároltak (3 Ft), de azt nem jegyezték fel, milyen célból.⁸⁸ 1765. decemberben a kőműveseknek 11 Ft 57 d-t fizettek a házban (*Curial Hauß*) végzett vakolásért és meszelésért.⁸⁹ 1766 áprilisában Bécsből hoztak kályhát a „*curialis házhoz*”.⁹⁰

Sopron város 1766. évi házösszeírása adómentes státusza miatt nem terjedt ki az épületre. 1768-ban két bérlője is volt a háznak: Véghné asszony és Kampmiller hadbiztos (*Kriegs Commissarius*).⁹¹ Ebben az időben a földszinti üzletet Thirring kereskedő bérelte. 1784-ben az épületben 2 lakást és 12 lakót írtak össze.⁹²

Festetics Lajos halála (1797) után fia, Antal (1764–1853) császári és királyi kamarás tulajdonába került a ház. Valószínűen az ő idejében üvegeztek be az udvari loggiákat. A család dégi ágának levéltára 1945-ben elpusztult, így sajnálatos módon az épület történetéről a 1768-tól az 1870-es évekig alig tudunk valamit.

A ház utolsó Festetics-tulajdonosa Antal fia, Festetics Ágoston (1805–1882) császári és királyi kamarás volt, aki 1857-ben nyert grófi címet. Az ő idejében, 1867-ben helyszűke miatt a városházáról – miután a gróf nevében eljáró Pallo Endre ügyvéd és a város június 18-án megkötötte az erre vonatkozó bérleti szerződést – a ház I. emeletére költöztették át a városi levéltárat. A közcélokra átengedett épületrész 1 szalonból, 7 szobából, 2 spáτζból, 2 konyhából, 1 előtérből, 1 lépcsőházból, 1 zárt előtérből és 2 illemhelyből

⁸⁶ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 632. doboz, folio 902–903.

⁸⁷ Uo. 632. doboz, folio 919.

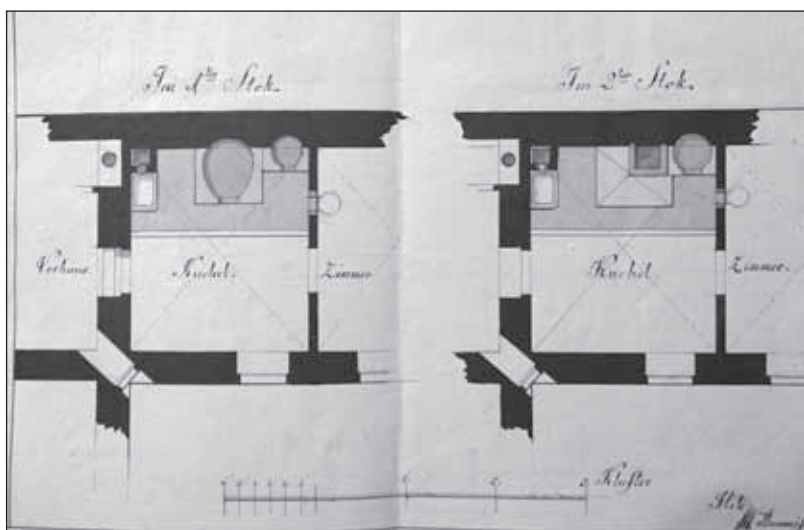
⁸⁸ Uo. 643. doboz. *Az belső házhoz vetetett 4 ööll körül való recognitio de 1763. No. 78.*

⁸⁹ Uo. 635. doboz.

⁹⁰ Uo. 648. doboz. *Sopronyi Cassarul való extractus pro mense Aprili 1766.* A ház egykori préházában elhelyezett, tölgyfából való szőlőprés – a felső sajtógerendán bevéselt évszám szerint – 1773-ban készült. Az 1980-as években a Táncsics utcába helyezték át. *Storno Ferenc*: Régi soproni borsajtók, hordók és mércékről. In: SSz 4 (1940/6) 360.

⁹¹ MNL OL, P 276 Festetics család keszthelyi levéltára. Központi birtokigazgatás és gazdálkodás. Számadások. VIII. Sági uradalom. 635. doboz.

⁹² *Thirring Gusztáv*: Sopron városa a 18. században. Népesedés- és gazdaságtörténeti tanulmány. Sopron, 1939. 36.

7. kép. Hild Vencel: konyhák és kémények építésének terve a ház nyugati szárnyának déli végén. 1825-ben Festetics Antal az I. és II. emeleten egy-egy konyhát létesített új kéményekkel együtt.⁹³

állt. Az archívum – miután Stornoék mint jogutódok meghosszabbították a bérleti jogviszonyt – 1881-ig működött itt, amikor is a szomszédos Tábornok-házba helyezték át.⁹⁴

A Festeticsek az utolsó időkben már biztosan nem használták az épületet, hanem az egészet bérebe adták. Egy 1872. július 9-án készült kimutatás szerint az alábbi bérloket találjuk a házban:⁹⁵

	lakó/bérlő neve	lakás fekvése	helyiségek	évi bér (Ft)
1.	Seyring Adolf örökösei	II. emelet	6 szoba, 2 kamra, 2 konyha, 1 fáskamra, 1 kert	310
2.	Freuder Ignác	II. emelet	2 szoba, 1 konyha, 1 fáskamra	130
3.	Sopron város (levéltár)	I. emelet	8 szoba, 2 konyha, 1 fáskamra	530
4.	özv. Kienafß	I. emelet	1 szoba, 1 konyha	52,50

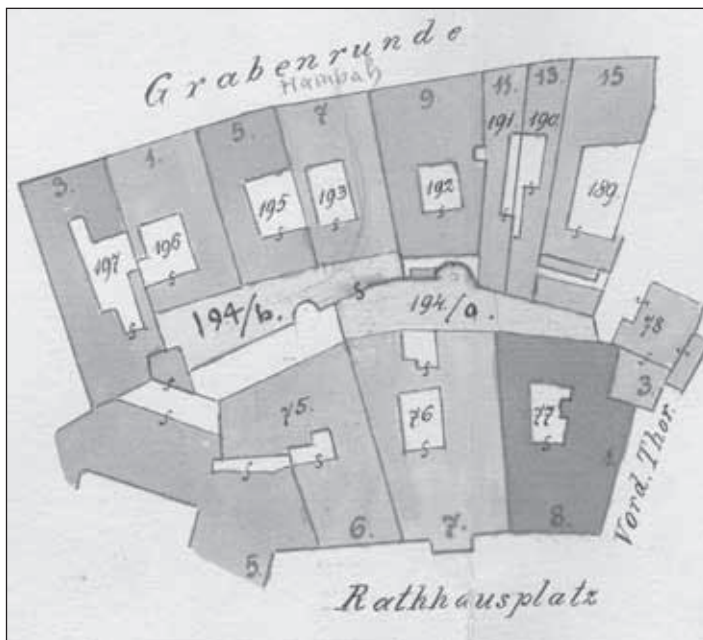
⁹³ MNL GyMSMSL, IV. 1003 Sopron Város Tanácsának iratai, e) Tanácsi iratok: Acta Politica et Oeconomica, nn) XVI. Gyűjtések iratai és nyugtái (Collectae et earum Quietantiae), 1818-tól Tűzvédelmi iratok (Acta Incendiaria) is, No. 173.

⁹⁴ Gebhardt József Sopron sz. kir. város polgármesterének 1896-ik évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. Sopron, 1897. 72. MNL GyMSMSL, IV. 1403 Sopron Város Tanácsának iratai, XXV. A városi haszonvételekre, allodiumokra, és a város magángazdálkodására vonatkozó iratok (Acta Reglia et Allodialia seu Oeconomica Civitatis Privata), No. 14533.

⁹⁵ Soproni Múzeum (SOM), Storno-gyűjtemény.

5.	Rückert József	földszint	2 szoba, 1 utcai üzlet, 1 konyha, 1 fűskamra	160
6.	Raborg Péter	földszint	3 szoba, 1 konyha, 1 fűskamra	140
7.	Reichenhaller József	pince, földszint	1 pince, 1 présház	40
összesen			22 szoba, 1 utcai üzlet, 2 kamra, 8 konyha, 5 fűskamra, 1 pince, 1 présház, 1 kert	1362,50

4. táblázat. A ház lakói/bérlői 1872-ben

8. kép. Helyszínrajz a 19. század végéről (SOM). A 194/b helyrajzi számú kertet 1903-ban adták el

Kitekintés

1868-ban Festetics Ágoston úgy döntött, hogy nyilvános árverésen fogja értékesíteni a házat a hozzá tartozó 30 négyszögölnyi várfalkerttel együtt. A július 31-én kiadott hirdetmény az árverés időpontját augusztus 26-ára tűzte ki. A kikiáltási árat 19.000 osztrák értékű forintban állapították meg.⁹⁶ Az árverés kimenetelét nem ismerjük, de az bizonyos, hogy az épület 4 év múlva új tulajdonosra talált. 1872. július 21-én id. Storno Ferenc

⁹⁶ Uo.

9. kép. A Storno-ház 1940 körül. Diebold Károly felvétele (Soproni Múzeum, Fotótár, 16393)

(1821–1907) és neje, Langthaler Zsuzsanna 20.000 forintért (osztrák értékben) megvásárolta az épületet és a 194. helyrajzi számon szereplő kertet gróf Festetics Ágoston-tól. A ház teljes vételárát – a Pesten kiállított nyugta szerint – 1873. november 15-én fizették ki.⁹⁷

A ház az 1952. évi államosításig maradt a Storno család tulajdonában. 1929-ben alapos külső tatarozást végeztek, 1935-ben a II. emeletet, 1937-ben az I. emeletet modernizálták.⁹⁸ A család utolsó itt lakó tagja, Storno Gábor 1980-ban hunyt el. A Stornogyűjteményt ezután a város és a Művelődési Minisztérium megvásárolta az örökösöktől. 1983–1986 között megtörtént az épület műemléki helyreállítása. Ezt követően a tér felőli szárny alatti nagy pincében a Hungarhotels sörözőt, a földszint utcai helyiségeiben pedig kisebb éttermet nyitott, míg az emeleteket a Liszt Ferenc Múzeum (ma Soproni Múzeum) kapta meg: az I. emeleten állandó helytörténeti kiállítás nyílt, a II. emeleten pedig változatlanul a Storno-gyűjtemény kapott helyet.⁹⁹ 2000-ben felújították és színezték az utcai és az udvari homlokzatot.¹⁰⁰ 2012-ben az épület új cserépfedést kapott, lecserélték az ereszcsonnákat, valamint kicserélték az ablakok külső rétegét.

⁹⁷ Uo.

⁹⁸ Uo.

⁹⁹ Koppány Tibor: Storno-ház, Sopron. In: Magyar Építőipar 35 (1986/1–2) 72–73. Uő: Storno-ház, Sopron. In: Műszaki Tervezés 10 (1987) 11–15.

¹⁰⁰ Soproni Holding Zrt. Irattára.